

אוקטובר, 2024

30 פסקי הדין החשובים של בית המשפט העליון בתחום המשפט הציבורי בשנת תשפ"ד¹ סקירה

ד"ר מורן קנדלשטיין

א. ביקורת שיפוטית על חקיקה (חוקים רגילים וחוקי יסוד)

1. בג"ץ 5119/23 התנועה לטוהר המידות נ' הכנסת (אר"ש, פסק דין 30.7.2023) (אר"ש, נימוקים 26.10.23) (תיקון: 9.11.2023) (בג"ץ חוק טבריה)

הרכב השופטים: הנשיאה חיות, ממלא מקום הנשיא פוגלמן והשופטים עמית, סולברג, ברק-ארז, ברון, מינץ, וילנר ושטיין

עתירה נגד החוקתיות של תיקון לחוק הרשויות המקומיות שביטל את המגבלה על חברי ועדה ממונה (ועדה קרואה) להתמודד בבחירות הראשונות הנערכות באותה רשות מקומית לאחר מינוים. המגבלה הוטלה כדי למנוע עדיפות לא הוגנת של חברי הוועדה הממונה, המתמנים על ידי שר הפנים וכן כדי להבטיח כי הם יתמקדו בניהול מקצועי של הרשות ולא בקמפיין פוליטי. בלב טענות העותרים – הטענה כי מדובר בתיקון פרסונלי, שנועד להיטיב עם יו"ר הוועדה הממונה בטבריה, הנחשב למקורב של ח"כ דרעי, אשר ביקש להתמודד בבחירות הקרובות ראשות עיריית טבריה. בג"ץ, בהרכב מורחב של תשעה שופטים, הכריע פה אחד, כי יש לפרש את התיקון כך שלא יחול על הבחירות הקרובות לרשויות המקומיות ובכך "לרפא" את הפגם הפרסונלי.

[לחוות דעת המכון](#)

2. בג"ץ 5658/23 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת (אר"ש 1.1.2024) (בג"ץ הסבירות)

הרכב השופטים: הנשיאה (בדימ) חיות, ממלא מקום הנשיא פוגלמן והשופטים עמית, סולברג, ברק-ארז, ברון (בדימ), מינץ, אלרון, וילנר, גרוסקופף, שטיין, כנפי-שטייניץ, כבוב, כשר ורון

בג"ץ קבע, בדעת רוב (הנשיאה חיות, ממלא מקום הנשיא פוגלמן והשופטים עמית, ברק-ארז, ברון, גרוסקופף, כבוב ורון), כי התיקון השולל באופן גורף את הביקורת השיפוטית על סבירות החלטות הממשלה ושריה הוא בלתי חוקתי. זאת, מאחר שהוא פוגע באופן חמור במאפיינים הגרעיניים של מדינה דמוקרטית, בראשם עקרון שלטון החוק ועקרון הפרדת הרשויות. עוד נקבע כי התיקון פוגע בעקרונות של טוהר מידות ומנהל תקין. במישור העקרוני, 12 מתוך 15 שופטי ההרכב הכירו בסמכותו של בית המשפט העליון לפסול חקיקת יסוד במקרים חריגים וקיצוניים שבהם הכנסת חרגה מסמכותה המכוננת.

[לחוות דעת המכון](#)

[לטבלת ניתוח פסק הדין](#)

[לקובץ מאמרים בנושא פסק דין הסבירות](#)

¹ הסינון נעשה לאחר איתור במאגר "נבו" של מכלול פסקי הדין בתחומי המשפט החוקתי והמנהלי שניתנו בבית המשפט העליון מיום א' בתשרי (16.9.12023) ועד יום כ"ט באלול (2.10.2024) אשר אורכם 4 עמודים ומעלה.

פסקי הדין חולקו למספר קטגוריות, כאשר בכל אחת מן הקטגוריות פסקי הדין מוצגים בסדר כרונולוגי, לפי מועד מתן פסק הדין (מן המוקדם אל המאוחר).

אמיר אלשטיין

יו"ר הוועד המנהל

הנשיא העשירי ראובן ריבלין

יוחנן פלסנר

נשיא

ברנרד מרכוס

יו"ר בינלאומי

חברי הוועד המנהל

עו"ד ליאת אהרנסון

אלי גורנד

פרופ' ורד וניצקי-סרוסי

ד"ר חן ליכטנשטיין

מזל מועלם

שגריר לשעבר שלי מרידור

פרופ' פאדיה נאסר אבו-אלהיג'א

עו"ד אבי פושר

ד"ר מיכל צור

יוסי קוצ'יק

המועצה הבינלאומית

פרופ' רונלד דניאלס, יו"ר

השופטת רוזלי סילברמן אבלה, קנדה

אן אפלבוואם, ארה"ב

פרופ' ורנון בוגדנור, בריטניה

השופטת דורית ביניש, ישראל

השופט סטיבן ברייר, ארה"ב

ד"ר ג'וזף ג'וזפה, גרמניה

פרופ' משה הלברטל, ישראל

פרופ' מייקל וולצר, ארה"ב

פרופ' רוברט מנוקין, ארה"ב

פרופ' כריסטוף מרקושיס, גרמניה

ד"ר שרון נריאן, ארה"ב

השופט אברהם סופר, ארה"ב

ברט סטפנס, ארה"ב

פרופ' ארווין קוטלר, קנדה

פרופ' גרהרד קספר, ארה"ב

פרופ' יהודה ריינהרץ, ארה"ב

פרופ' גבריאלה שלו, ישראל

סגני נשיא

פרופ' סוזי נבות, מחקר

פרופ' קרנית פלוג, מחקר

ד"ר ישי ג'יסין פרס, אסטרטגיה

עמיתים בכירים

פרופ' איתי אטר

פרופ' תמר הרמן

פרופ' נתן זוסמן [אורח]

פרופ' עמית כהן

מר תומר לוטן [אורח]

פרופ' יותם מרגלית

פרופ' דניאל סטמן

פרופ' בני פורת

פרופ' מרדכי קרמניצר

פרופ' גדעון רהט

ד"ר תהילה שוורץ אלטשולר

פרופ' יובל שני

מייסדים

ד"ר אריק ברמון

מזכיר המדינה ג'ורג' שולץ [1920-2021]

3. [בג"ץ 2412/23 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת](#) (אר"ש 3.1.2024) (בג"ץ הנבצרות)

הרכב השופטים: הנשיאה (בדימו') חיות, ממלא מקום הנשיא פוגלמן והשופטים: עמית, סולברג, ברק-ארז, ברון (בדימו'), מינץ, אלרון, וילנר, גרוסקופף, שטיין)

עתירה כנגד התיקון לחוק-יסוד: הממשלה, הקובע כי העילה להכרזה על נבצרות זמנית של ראש הממשלה תהא בשל אי-מסוגלות פיזית או נפשית בלבד וכי הגורם המוסמך להכריז על כך הוא ראש הממשלה בעצמו, באישור 2/3 מחברי ועדת הכנסת, או הממשלה, ברוב של 3/4 מחבריה. כן נקבע כי התיקון ייכנס לתוקף באופן מידי. בג"ץ פסק, בדעת רוב (הנשיאה חיות, ממלא המקום פוגלמן והשופטים עמית, ברק-ארז, ברון וגרוסקופף), כי התיקון מהווה שימוש לרעה בסמכות המכוננת של הכנסת. זאת, מאחר שמדובר בתיקון פרסונלי העומד בניגוד לדרישת הכלליות לחקיקה. בג"ץ פסק כי השתלשלות הליך החקיקה מוכיחה כי תכליתו של התיקון להיטיב עם ראש הממשלה בנימין נתניהו ולשרת את האינטרסים האישיים שלו – למנוע הכרזה על נבצרותו ולשחררו מן המגבלות שהוטלו עליו במסגרת הסדר ניגוד העניינים כדי לאפשר לו לעסוק בענייני הרפורמה המשפטית. הסעד שניתן היה דחיית תחולת החוק לכנסת הבאה, באופן שמרפא במידה רבה את הפגם של הפרסונליות.

[לחוות דעת המכון](#)
[לדיון בבג"ץ](#)

ב. הגנה על שלטון החוק

4. [בג"ץ 6198/23 התנועה למען איכות השלטון בישראל ו-391 אח' נ' שר הביטחון](#) (אר"ש 25.6.2024) (בג"ץ גיוס בחורי הישיבות)

הרכב השופטים: ממלא מקום הנשיא פוגלמן והשופטים עמית, סולברג, ברק-ארז, מינץ, גרוסקופף שטיין וכנפי-שטייניץ

בג"ץ פסק, פה אחד, כי אין בעת הזו מקור חוקי המאפשר לפטור בחורי ישיבות משירות צבאי. כמו כן, נקבע כי בהעדר מסגרת חוקית לפטור מגיוס, לא ניתן להמשיך להעביר כספי תמיכות לישיבות ולכוללים עבור התלמידים שלא קיבלו פטור או ששירותם הצבאי לא נדחה. בנוסף, בג"ץ ביטל את החלטת הממשלה בה נקבע כי הייצוג הנפרד שניתן לממשלה בתיק הגיוס משמעותו ייצוג נפרד גם לכל משרדי הממשלה וגופי המדינה הרלוונטיים. בג"ץ הבהיר כי הסמכות לקבוע את גבולותיו של הייצוג הנפרד נתונה באופן בלעדי ליועצת המשפטית לממשלה. עוד הדגיש בג"ץ כי היועצת המשפטית לממשלה היא הפרשנית המוסמכת של הדין כלפי הממשלה וכל עוד בית המשפט לא פסק אחרת – עמדתה היא מחייבת. בהקשר זה חידד בג"ץ כי היתר לייצוג נפרד אין משמעותו ייעוץ נפרד.

[לתגובת המכון לפסק הדין](#)
[למאמר דעה של עו"ד ענת טהון אשכנזי על פסק הדין](#)
[למאמר דעה של ד"ר גיא לוריא על פסק הדין](#)

5. [בג"ץ 1711/24 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' שר המשפטים](#) (אר"ש 8.9.2024) (כינוס הוועדה לבחירת שופטים לצורך מינוי נשיא ושופטים לבית המשפט העליון)

הרכב השופטים: וילנר, גרוסקופף ושטיין

התקבלה באופן חלקי עתירה המבקשת להורות לשר המשפטים לכנס את הוועדה לבחירת שופטים לצורך בחירת נשיא ושופטים לבית המשפט העליון.

מינוי נשיא לבית המשפט העליון: בג"ץ הורה, פה אחד, לכנס את הוועדה לצורך בחירת נשיא לבית המשפט העליון, תוך שהובהר כי הרוב הנדרש לצורך מינוי נשיא הוא רוב רגיל ולא רוב מיוחד. הגם שהיו הבדלים בהנמקותיהם של שלושת שופטי ההרכב, כולם סברו כי השאיפה לבצע מינויים בהסכמה רחבה היא מבורכת ולגיטימית, אך אין להעניק לה משקל בלעדי ומוחלט. מדיניותו של השר, הנמנע מזה 11 חודשים מכינוס הוועדה, משנה הלכה למעשה את המנגנון הקבוע בחוק ומשכך חורגת מהדין ואינה יכולה לעמוד.

מינוי שופטים לבית המשפט העליון: בג"ץ פסק כי מדיניות השר כי אין לכנס את הוועדה בהיעדר הסכמה רחבה אינה מתעלמת ממטרת החוק, זאת הואיל והחוק דורש רוב מיוחד (לפחות שבעה מתוך תשעה) לצורך בחירת שופטי בית המשפט העליון.

[לניתוח פסק הדין](#)

[לניתוח משמעות החלטתו של השר לזין על פרסום שמות המועמדים לתפקיד נשיא בית המשפט העליון](#)

ג. [פיקוח פרלמנטרי \(יחסי כנסת-ממשלה\)](#)

6. [בג"ץ 4394/23 שחר נ' כנסת ישראל](#) (אר"ש 17.3.2024) (ביקורת על הליך החקיקה)

הרכב השופטים: ממלא מקום הנשיא פוגלמן והשופטים עמית ומינץ

בג"ץ דחה, פה אחד, עתירה נגד תיקון לחוק [חוק שירות הקבע (גימלאות)] שנעשה במסגרת חוק ההסדרים (הוספת גמלאי דירוג המחקר הביטחוני לרשימת הדירוגים שחל עליהם מנגנון קיזוז תוך קביעה כי זה ייעשה באופן רטרואקטיבי]. נטענו הן טענות פרוצדורליות נגד הליך החקיקה והן טענות לגופה של חקיקה על כך שהיא פוגעת באופן לא מידתי במספר זכויות. בג"ץ דחה את בקשתה של היועצת המשפטית לממשלה לקבוע הנחיות מחייבות לגבי נושאים שאין לכלול בחוק בהסדרים. עם זאת, השופט פוגלמן העיר כי הקשיים העולים מהשימוש במנגנון של חוק ההסדרים מצדיקים לשקול לקבוע כללים אשר יתנו להם מענה הולם, על ידי היועמ"ש לממשלה. לדבריו, הצעת חוק ההסדרים היא הצעת חוק ממשלתית בעלת היבטים ייחודיים ומשכך ישנה הצדקה להתייחסות נפרדת וייעודית בכל הנוגע להליכים הפנים-ממשלתיים הנדרשים לפני הגשתה של הצעת חוק הסדרים בכנסת. עוד העיר השופט פוגלמן כי המצב הקיים "עשוי להקרין על מידת הריסון שבית משפט זה נוקט במסגרת ביקורת שיפוטית על הליך חקיקתו של חוק שנחקק במסגרת חוק ההסדרים". בהערת אגב עורר השופט פוגלמן את השאלה האם במקרה מובהק שבו נעשה שימוש בחוק ההסדרים לקידום חקיקה בנושא שאין לו כל קשר לתקציב המדינה וכאשר מדובר בסוגיה מורכבת המצויה במחלוקת ציבורית נוקבת, אין מקום לאמץ אמת מידה מקלה יותר לביקורת שיפוטית. בנסיבות המקרה סבר השופט פוגלמן כי אין מקום להכריע בכך מאחר שאין מדובר במקרה זה בהסדר שאינו מתאים באופן מובהק להיכלל בחוק ההסדרים. השופט עמית העיר כי כאשר החקיקה נועדה להסדיר הליך תלוי ועומד או לשנות את הדין בעקבות פסיקת בית המשפט, ככלל, לא ראוי לכלול חקיקה כזו בחוק ההסדרים בשל המורכבות והרגישות שיש בכך.

ד. מינויים וטוהר מידות

7. [בג"ץ 8910/22 פטרושקה נ' ח"כ בנימין נתניהו](#) (אר"ש 21.2.2024) (מינוי בן-גביר לשר לביטחון לאומי)

הרכב השופטים: עמית, סולברג וכשר

בג"ץ דחה, פה אחד, עתירה נגד מינויו של איתמר בן-גביר לתפקיד שר לביטחון לאומי. נפסק כי הגם שמינויו של בן גביר לשר לביטחון לאומי אינו חף מקשיים ואולי אף עשוי לפגוע במידת מה באמון הציבור, לא נמצא כי המינוי הינו חסר סבירות באופן קיצוני. בג"ץ קבע כי האיזון בין כלל השיקולים בנסיבות העניין אינו פשוט – עברו הפלילי של השר בן גביר והתבטאויותיו לאורך השנים מעוררים קושי מסוים במינוי, אך בהינתן מכלול השיקולים, ובהינתן שיקול הדעת הרחב הנתון לראש הממשלה בהחלטות מסוג זה, לא נמצא עילה להתערבות בו.

8. [בג"ץ 5474/23 חברת דואר ישראל בע"מ נ' שר התקשורת](#) (אר"ש 7.3.2024) (הדחת יו"ר הדואר)

הרכב השופטים: עמית, מינץ וכבוב

בג"ץ קיבל, פה אחד, עתירה נגד החלטת שר התקשורת והשר לשיתוף פעולה אזורי להעביר מתפקידו את יו"ר הדירקטוריון של חברת דואר ישראל. בג"ץ פסק כי בהליך העברתו מכהונה של יו"ר הדירקטוריון נפלו מספר פגמים מצטברים המחייבים את קבלת העתירה. בין היתר, נקבע כי ההחלטה התקבלה על יסוד תשתית עובדתית רעועה ותוך הפרה משמעותית של חובות ההיוועצות והשימוע (שהתקיימו רק למראית עין). מצבור הפגמים, קבע בג"ץ, מעלה תמונה חריגה כך שלא ניתן לראות בהליך ככזה שעומד בדרישות הדין.

9. [בג"ץ 2433/24 ברזון-מקאי נ' ראש הממשלה](#) (אר"ש 1.4.2024) (כשירות נתניהו לכהן כרה"מ)

הרכב השופטים: השופטים סולברג, גרוסקופף וכבוב

עתירה שבמרכזה הדרישה להוצאתו של ראש הממשלה נתניהו לנבצרות, זאת בטענה להשפעתו של מצב המלחמה על קצב ניהול המשפט הפלילי של נתניהו כמו גם להפרת הסדר ניגוד העניינים נוכח מעורבותו של ראש הממשלה נתניהו בהליכי שינוי שיטת המשטר. בג"ץ דחה את העתירה, פה אחד, בשל היעדר תשתית עובדתית מינימלית. בין היתר, בג"ץ פסק כי החשש כי האינטרס של ראש הממשלה נתניהו להאריך את המלחמה בהינתן השלב בו מצוי ההליך הפלילי בעניינו נשען על סברות והשערות וכי אין בכך כדי לבסס תשתית עובדתית כנדרש. הוא הדין ביחס לטענות בנוגע למעורבות בשינוי המשטר, שכן העותרים לא הצביעו על פעולות קונקרטיות שנוקט נתניהו שיש בהן כדי הפרה של הסדר ניגוד העניינים. באשר לסעד הנוסף שנדרש בעתירה – בחינה ועדכון של הסדר ניגוד העניינים, נפסק כי יש לדחותו נוכח אי עמידה בדרישה למיצוי הליכים [לעתירה קודמת שנמחקה נוכח שינוי נסיבות (אירועי 7.10), ראו: [בג"ץ 3618/23 חלוץ ו-38 אח' נ' היועצת המשפטית לממשלה](#) (אר"ש 11.1.2024)]. בג"ץ הדגיש שם לעניין הסדר ניגוד העניינים, כי חוות דעתה של היועצת המשפטית לממשלה היא מחייבת, וציון כי רשם בפניו את הצהרתו של ראש הממשלה כי הוא ממלא אחר הסדר ניגוד העניינים. לעתירות דומות נוספות שנדחו ראו: [בג"ץ 2854/24 כרמי נ' היועצת המשפטית לממשלה](#) (אר"ש 5.5.2024) וכן [בג"ץ 69709-08-24 קלדרון נ' היועצת המשפטית לממשלה](#) (אר"ש 8.9.2024), שם העירה השופטת רונן כי "ככל שאכן ישתנו הנסיבות ביחס לניהול ההליך הפלילי (כגון אם יידחה מועד תחילת פרשת ההגנה), יוכלו

העותרים – ככל שיהיה בכך צורך – לשוב ולפנות ליועצת המשפטית לממשלה בבקשה מתאימה[1].

ה. זכויות יסוד

10. בג"ץ 5158/21 גורטלר נ' שר הרווחה (אר"ש 28.12.2023) (אימוץ בידי זוגות חד מיניים)

הרכב השופטים: ממלא מקום הנשיא פוגלמן והשופטים שטיין וכנפי-שטייניץ

בג"ץ פסק, פה אחד, כי ניתן לפרש את המונח "איש ואשתו" בחוק אימוץ ילדים כך שיחול גם על בני זוג מאותו המין, תוך ביטול העדיפות שהיתה מוקנית לזוגות הטרוסקסואליים בהליך האימוץ.

11. בג"ץ 7583/22 המרכז לקידום מעמד האישה ע"ש רות ועמנואל רקמן באוניברסיטת בר-אילן נ' הרבנים הראשיים לישראל (אר"ש 14.1.2024) (מינוי נשים כחברות באסיפה הבוחרת את חברי מועצת הרבנות הראשית)

הרכב השופטים: השופטים עמית, ברק-ארז ומינץ

בג"ץ קבע ברוב דעות (השופטים ברק-ארז ועמית), כי נשים בעלות השכלה תורנית והלכתית מתאימה יכולות להתמנות בין ה"רבנים" החברים באסיפה הבוחרת את חלק מחברי מועצת הרבנות הראשית לישראל ואת הרבנים הראשיים. סעיף 7(8) לחוק הרבנות הראשית קובע כי בין 150 חבריה של האסיפה הבוחרת ייכללו גם 10 רבנים שימנו הרבנים הראשיים לישראל, בהתייעצות עם השר ובאישור הממשלה". פרשנותה של דעת הרוב למונח "רבנים" נשענה על לשון החוק, תכליתו וההיסטוריה החקיקתית שלו. בין היתר, הדגישה דעת הרוב כי התכלית של קידום שוויון היא תכלית "המרחפת" מעל כל דבר חקיקה וכי יש לתת עדיפות לפרשנות שאינה יוצרת הפליה בין המינים. עוד נפסק כי מינוי נשים שעולמן המקצועי והרוחני נטוע בלימוד תורה לאסיפה הבוחרת תתרום למגוון הדעות וההשקפות שיש להן רלוונטיות לבחירתם של הרבנים הראשונים, דווקא מתוך עולמן התורני.

למחקר על מעמדן של נשים בבתי דין רבניים

12. בג"ץ 7978/16 סיראי ו-34 אח' נ' שר הפנים (אר"ש 21.3.2024) (רישום הורות חד מינית)

הרכב השופטים: ממלא מקום הנשיא פוגלמן והשופטים רונן ושטיין

בג"ץ פסק, פה אחד, כי על רשות האוכלוסין להנפיק לזוגות נשים לסביות תעודות לידה מתוקנות שישקפו את מעמדן כאימהות משותפות של ילדיהן (במקרים שבהם אחת מבנות הזוג היא האם היולדת ומעמדה של בת הזוג הוסדר בהליך משפטי – צו אימוץ או צו הורות פסיקתי בעל תחולה רטרואקטיבית).

13. בע"מ 420/24 פלונית נ' פרקליטות המדינה - המחלקה האזרחית (אר"ש 29.9.2024) (זכותו של ילד מאומץ לעיין ברישומים הנוגעים אליו בפנקס האימוצים)

הרכב השופטים: וילנר, שטיין וכבוב

פסק הדין עוסק בשאלת פרשנותו של סעיף 30(ב) לחוק האימוץ והאיזון בין רצון המאומץ לעיין בפנקס האימוצים ולגלות את זהות הוריו הביולוגיים לבין רצונם של ההורים הביולוגיים שלא לחשוף את זהותם. בשים לב למרכזיותו של עקרון טובת המאומץ בחוק האימוץ, נפסק כי ברירת המחל היא כי ישנה עדיפות לרצון המאומץ לעיין בפנקס ולגלות פרטים מזהים על ההורה הביולוגי, על פני רצונו של ההורה

הביולוגי שלא לחשוף את זהותו. החוק לא מפרט מהם המקרים החריגים שבהם התנגדותו של הורה ביולוגי עשויה להצדיק לדחות את בקשתו של מאומץ לעיין בפנקס האימוצים. מכל מקום, נקבע כי אין מדובר ברשימה סגורה של מקרים, אך נדרשות להיות נסיבות מיוחדות שבהן היענות לבקשתו של המאומץ לעיין בפנקס צפויה לגרום להורה נזק ממשי, אשר חורג מעבר לתחושות הקשות הכרוכות ברגיל במצב דברים זה, וכי נזק זה עולה באופן משמעותי על הנזק שצפוי להיגרם למאומץ כתוצאה מדחיית בקשתו. במקרים שבהם התנגדותו של הורה ביולוגי נעוצה בחשש כי המאומץ ייצור קשר עמו או עם בני משפחתו, וכאשר הנזק הצפוי הוא כזה שמצדיק דחייה של בקשת המאומץ לעיין בפנקס, ניתן לשקול להציע למאומץ להסתפק באפשרות לעיין בפנקס ולהתחייב שלא ליצור קשר עם ההורים הביולוגיים או קרוביהם.

14. [בג"ץ 8007/23 מפלגת חד"ש - החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון נ' מפכ"ל המשטרה](#) (אר"ש 8.11.2023) (מחאה בעת מלחמה)

הרכב השופטים: עמית, וילנר ורוני

בג"ץ דחה, פה אחד, עתירה בה התבקש להורות למשטרה לאשר קיום תהלוכה הפגנה באום אל-פחם ועצרת בסחנין. בג"ץ קבע כי איסור הפגנה צריך להיות צעד אחרון וכי יש לשקול הטלת מגבלות ותנאים על מימוש הזכות להפגין במקום להטיל איסור גורף. עם זאת, לגופו של מקרה נקבע כי אין מקום להתערב בהחלטת המשטרה. זאת, בשל אילוצי כוח אדם של המשטרה הנובעים מהזמן – מלחמת חרבות ברזל, ומהמקום – מחוזות החוף והצפון של המשטרה. בג"ץ הדגיש את חשיבות חופש המחאה והביקורת הציבורית דווקא בעתות מלחמה ומשבר והבהיר כי על המשטרה להקצות כוח אדם לשם קיום הפגנות ושמירה על שלום המפגינים ועל קיום הסדר הציבורי. ואולם, בג"ץ שוכנע כי בהינתן העומס הרב המוטל על המשטרה, אין באפשרותה להקצות את כוח האדם הנדרש לשם הבטחת הסדר הציבורי בהפגנות הללו, שכן הדבר יחייב הסטה של שוטרים רבים למשימה זו, על חשבון משימות חירום של פיקוח נפש. בג"ץ רשם בפניו את התחייבות המשטרה לבחון כל בקשה לקיום עצרות או תהלוכות לגופה על בסיס הערכות מצב עדכניות ועל פי תנאי הזמן והמקום.

15. [ע"מ 7659/22 אלמוג רובינשטיין נ' רן קוניק, ראש עיריית גבעתיים](#) (אר"ש 21.12.23) (חסימת חשבון של משתמש בטוויטר על ידי ראש העיר)

בית המשפט העליון קבע כי על חשבון של רשות ציבורית ברשת חברתית חלים כללי המשפט הציבורי. הוא הדין ביחס לחשבון של איש ציבור – ככל שהחשבון מתופעל על ידי עובדי רשות ציבורית או מבוסס על מימון ציבורי אחר באופן שהופך אותו לחלק אינטגרלי ממערך השירותים שהרשות מספקת לציבור. בית המשפט קובע כי השאלה אם חשבון של נבחר ציבור מסוים הוא ציבורי או פרטי מתעוררת רק כאשר אין מימון ציבורי. לגופו של מקרה, בית המשפט בחן את מאפייניו של חשבון הטוויטר של ראש העיר בדגש על טיב ואופי הפרסומים בו והגיע לכלל מסקנה כי הוא בעל מאפיינים ציבוריים. משכך, ההחלטה על חסימת חשבון של תושב היא "החלטה של רשות" לעניין חוק בתי משפט לעניינים מנהליים. במקרה זה נקבע כי ההחלטה המנהלית שהתקבלה פוגעת בחופש הביטוי באופן בלתי מידתי. בית המשפט הדגיש עם זאת כי המסקנה לפיה החשבון נושא מאפיינים ציבוריים תחומה לסוגיה העומדת על הפרק – חסימת משתמשים וכי אין להסיק מכך לעניין האפשרות לפרסם תעמולת בחירות. בהתאם לגישה זו, החלת חלק מכללי המשפט המינהלי אינה מובילה למסקנה כי מדובר בנכס ציבורי כמשמעותו בחוק התעמולה או כי חלות על ראש העיר מגבלות לעניין פרסום תעמולה. כמו-כן, הודגש כי ההליך העלה שאלות מורכבות הראויות לליבון והסדרה בידי המחוקק או הגורמים המאסדרים. יש

לקבוע כללי משחק עבור אישי הציבור המנהלים חשבונות שאינם נשענים על מימון ציבורי.

16. [בג"ץ 8420/21 אלנקווה נ' צבא הגנה לישראל](#) (אר"ש 11.2.2024) (חוקתיות האיסור על החזקת וצריכת חמץ בבסיסי צה"ל)

הרכב השופטים: עמית, כבוב ומינץ

בג"ץ דחה, פה אחד, עתירה נגד האיסור הגורף בפקודות צה"ל להכניס, להחזיק ולצרוך חמץ בבסיסי צה"ל במהלך חג הפסח. באשר לשאלת התחולה בזמן של האיסור - צה"ל ערך בחינה שבסיומה הוחלט לקבוע נוהל חדש כי מעתה ואילך, ככלל, הפעולות להכשרת הבסיסים יחלו לכל המוקדם יומיים לפני ערב החג. משכך, הדיון התמקד בשאלת חוקתיותו של האיסור בהיבט של תחולתו הגורפת בכל שטחי הבסיס. בהקשר זה בג"ץ פסק כי הגם שאיסור זה פוגע בזכותם לאוטונומיה של החיילים המבקשים לצרוך חמץ ואולי אף בזכותם לחופש מדת, הרי שמדובר בפגיעה מידתית ומצומצמת.

17. [רע"א 4126/24 מדינת ישראל – קצין התגמולים, אגף השיקום, משרד הביטחון נ' פלונית](#) (אר"ש 30.9.2024) (זכאותו של ילד שנולד מזרעו של חלל צה"ל לתגמולים והטבות לפי חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום))

הרכב השופטים: מינץ, אלרון ושטיין

בית המשפט העליון פסק, פה אחד, כי ילד אשר נולד בעקבות הפריה מלאכותית מזרעו של חלל צה"ל, שניטל ממנו לפי בקשת הוריו לאחר נפילתו, הוא "ילדו של הנספה" ומשכך זכאי לתגמולים והטבות לפי חוק משפחות חיילים שנספו במערכה (תגמולים ושיקום). זאת, חרף העובדה כי אין קשר זוגי בין הנספה לבין אם הילד ולמרות שהנספה לא התכוון להביא ילד לעולם בדרך זו. בג"ץ הדגיש כי החוק אינו מעמיד דרישה לאבהות פונקציונלית כתנאי להכרה בזכאותו של ילדו הביולוגי של הנספה לתגמולים והטבות. הזיקה הגנטית בין זרעו של הנספה לבין הילד שנולד בעקבות הפרייה מלאכותית היא המחייבת הכרה כאמור.

1. **ביטחון**

18. [בג"ץ 7353/23 דוקאן נ' שירות הביטחון הכללי](#) (אר"ש 3.10.2023) (מניעת מפגש של עצור עם עו"ד)

הרכב השופטים: גרוסקופף, שטיין וכנפי-שטייניץ

בג"ץ קבע, פה אחד, כי ניתן לעבור מחקירה פלילית המבוצעת על פי דיני ישראל לחקירה המבוצעת לפי דיני האזור, זאת, מאחר שהתפתחויות בחקירה עשויות להביא לשינוי המערך העובדתי על פיו מופעל מבחן מירב הזיקות. עם זאת נקבע כי שינוי מעין זה צריך שיבוצע רק במקרים חריגים ומשיקולים ענייניים. עוד הובהר כי שעה שהוחלט על שינוי שכזה - יש לעשותו באופן שלם, ולא ניתן לאפשר מצב שבו חלק מהצווים וההחלטות מכוחם מתקיימת החקירה מתבססים על דיני האזור, וחלקם על דיני ישראל.

19. [בג"ץ 8349/23 ארגון אלמגור נ' מדינת ישראל](#) (אר"ש 22.11.2023) (עתירה נגד העסקת לשחרור אסירים ביטחוניים בתמורה להשבת החטופים)

הרכב השופטים: מינץ, שטיין וכשר

בג"ץ דחה על הסף, פה אחד, עתירה נגד החלטת הממשלה על המתווה לשחרור אסירים ביטחוניים כחלק ממתווה להשבתם של אזרחים ותושבים שנחטפו ע"י חמאס. הוא פסק כי העתירה נעדרת תשתית עובדתית ומשפטית כנדרש והדגיש כי מדובר בסוגיה מדינית

מובהקת המסורה לשיקול דעתה של הממשלה וכי בית המשפט נוקט בנושאים אלה בריסון שיפוטי ניכר [ראו גם בג"ץ 8351/23 [בחרנו בחיים משפחות שכולות ונפגעי פעולות איבה נ' ממשלת ישראל](#) (אר"ש 23.11.2023)].

20. בג"ץ 1653/24 [אלמוחתסב נ' מפקד פיקוד העורף](#) (אר"ש 20.3.2024) (חוקיות צו הריסה)

הרכב השופטים: השופטים עמית, מינץ ואלרון.

בג"ץ דחה, ברוב דעות (השופטים מינץ ואלרון), עתירה נגד צו הריסה שהוצא מכוח תקנה 119 לתקנות ההגנה (שעת חירום) ביחס לדירה בבית חנינא שבירושלים. בדירה זו התגורר מחבל שביצע פיגוע טרור בסמוך לתחנת משטרה העתיקה, שבמהלכו שני נפצעו שני שוטרים – אחד מהם באורח אנוש. השאלה המרכזית שהתעוררה היא האם כאשר מדובר בפיגוע שלא הביא להרג חיי אדם ניתן להורות על הריסת הבית. דעת הרוב סברה כי אין מקום להציב הגבלה קשיחה ביחס לסמכות להוציא צו הריסה כד שיתאפשר שימוש בסמכות זו רק במקרים שבהם הקורבן נרצח. [בקשה לקיום דיון נוסף נדחתה: [דנג"ץ 2551-24 אלמוחתסב נ' מפקד פיקוד העורף](#) (אר"ש 27.3.2024)].

21. בג"ץ 5048/21 [האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' הממשלה](#) (אר"ש 18.7.2024) (הסמכת השב"כ לבצע תפקידים נוספים מעבר לאלה המפורטים בחוק השב"כ).

הרכב השופטים: המשנה לנשיא פוגלמן והשופטים מינץ ו-וילנר

עתירה שעניינה אופן השימוש במנגנון ההסמכה שבסעיף 7(ב)(6) לחוק השב"כ, המאפשר לממשלה, באישור ועדת הכנסת לענייני השירות, להסמיך את השב"כ לבצע תפקידים נוספים מעבר לאלה המוגדרים במפורש בסעיף 7(ב). המדובר בפעילות "שנועדה לשמור ולקדם אינטרסים ממלכתיים חיוניים לביטחון הלאומי של המדינה". בג"ץ פסק, פה אחד ובמבט צופה פני עתיד כי השימוש במנגנון ההסמכה האמור יותנה בקיומן של נסיבות דחופות או מטעמי חשאי, כמו גם בקיומה של ביקורת תקופתית של הרשויות המוסמכות לפי החוק. המשיבים הצהירו כי בעת שימוש במנגנון, תיבחן האפשרות לפרסם את החלטת ההסמכה, באופן מלא או חלקי וכן תיבחן האפשרות לפתוח את דיוני ועדת השירות. עוד העיר בג"ץ כי אף אם ההסמכה היא לביצוע בתפקידים שענייני תחומי הליבה של הביטחון במובן הצר, ומבלי לפגוע במנגנון שבסעיף 7(ב)(6), הרי שדרך המלך אותה יש לשקול היא עיגון תפקידים לשירות באמצעות חקיקה ראשית. זאת, הן מאחר שמדובר בסמכויות שעשויות לפגוע בזכויות אדם והן בשל יתרונו של הליך חקיקה מלא בו נוטלים חלק כלל חברי הכנסת (להבדיל מהדיונים החסויים של ועדת השירות, שדיוניה והחלטותיה לא מתפרסים לציבור).

22. בג"ץ 4268/24 [האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' שר הביטחון](#) (אר"ש 18.9.2024) (תנאי החזקת כלואים ב"שדה תימן")

הרכב השופטים: ממלא מקום הנשיא פוגלמן והשופטים ברק-ארז וגרוסקופף

בג"ץ קיבל, פה אחד ובאופן חלקי, עתירה המבקשת להורות על הפסקת החזקתם של כלואים מתושבי עזה, החשודים בפעולות טרור ובפעולות איבה, במחנה "שדה תימן", על רקע המלחמה בחזיתות השונות. נקבע כי על החזקת הכלואים במתקן "שדה תימן" לעמוד בדרישות [חוק כלואים של לוחמים בלתי חוקיים](#) והתקנות מכוחו, וכי אין להסתפק בקיום עיקר ההוראות הללו בלבד (שזה המצב עליו העידה המדינה). בג"ץ הדגיש כי מאז הגשת העתירה חל שינוי ניכר בתנאי הכלואה במתקן. משכך, ובשים לב נוסחו של הצו על תנאי והסעד שניתן, נקבע כי הדיון בעתירה מוצה.

23. [בג"ץ 3289/24 דקה נ' קובי יעקובי, ממלא מקום נציב שירות בתי הסוהר](#) (אר"ש 30.9.2024) (החזקת גופת מחבל שהוא אזרח ישראל כ"קלף מיקוח")

הרכב השופטים: עמית, גרוסקופף וכנפי-שטייניץ

פסק הדין עסק בשאלת חוקיות החזקת גופתו של וליד דקה, מחבל שהוא אזרח ישראל. בג"ץ דחה את העתירה, פה אחד, ופסק כי המדינה מוסמכת להחזיק גם בגופת מחבל אזרחי ישראלי, וזאת מכוח תקנות ההגנה (שעת חירום). לגופו של מקרה, במישור שיקול הדעת, נפסק כי החלטת הקבינט המדיני-ביטחוני לא חרגה ממתחמי הסבירות והמידתיות. בג"ץ הבהיר כי השיקול של השבת שבויים ונעדרים צריך לקבל משקל משמעותי נוכח המציאות החדשה בישראל מאז ה-7.10. בג"ץ קיבל את טענת המדינה לפיה דקה אומץ כסמל על ידי ארגוני הטרור ומשכך הוחרג מהמדיניות העקרונית של אי החזקת גופות מחבלים שהם אזרחי ישראל, מדיניות שהוחלה גם לאחר פרוץ מלחמת "חרבות ברזל". נפסק כי יש בסיס להנחה כי לגופתו יינתן משקל במשוואה של "גופות תמורת גופות". מאחר שההערכה היא כי החזקת הגופה עשויה לקדם ביטחון את התכלית של מו"מ להשבת גופות חללי צה"ל ואזרחי ישראל הרי שהיא עומדת בדרישת הקשר הרציונלי. ככל שהחזקת גופתו של דקה תקדם את המשוואה של "גופות תמורת גופות", הרי שיש עמידה גם במבחן הנזק מול תועלת, בהינתן חשיבות הערך הביטחוני-מוסרי של "שבו בנים לגבולם". עוד הבהיר בג"ץ כי הביקורת השיפוטית על החלטות הקבינט בנושאים ביטחוניים מובהקים היא מרוסנת.

ז. מדינה יהודית - גיור, אזרחות ושבות

24. [דנג"ץ 7335/21 שרת הפנים נ' מרינצ'בה](#) (אר"ש 13.11.2023) (זכאות מכוח חוק השבות)

הרכב השופטים: ממלא מקום הנשיא פוגלמן והשופטים עמית, סולברג, ברק-ארז, ברון (בדמי'), מינץ ו-וילנר

בג"ץ פסק, בדעת רוב (ממלא מקום הנשיא פוגלמן והשופטים עמית, ברק ארז וברון), כי אלמנים ואלמנות של זכאי שבות [בנו או נכדו של יהודי] זכאים לעלות לישראל מכוח חוק השבות וזאת בהתבסס על פרשנותו של סעיף 4א(א) לחוק השבות.

25. [עע"מ 2484/23 עזניה קלמנט נ' משרד הפנים רשות האוכלוסין וההגירה](#) (אר"ש 16.6.2024) (זכאות לאזרחות של ילדי הורה שהתאזרח)

הרכב השופטים: ממלא המקום פוגלמן והשופטים שטיין ורון

בג"ץ קיבל את הערעור וקבע, ברוב דעות (השופטים פוגלמן ורון) כי יש לפרש את סעיף 8(א) לחוק האזרחות כך שתוקנה אזרחות לילדים קטינים תושבי הארץ של אזרחים גם כאשר ההורה הרלוונטי קיבל את אזרחותו מכוח חוק השבות ולא מכוח חוק האזרחות [בקשה לקיומו של דיון נוסף אושרה: [דנ"מ 5331/24 משרד הפנים – רשות האוכלוסין וההגירה נ' קלמנט](#) (אר"ש 15.8.2024)].

26. [בר"מ 3455/23 פלונית נ' משרד הפנים](#) (אר"ש 19.11.2023) (הענקת מעמד קבע לפליטים מכוח אמנת הפליטים)

הרכב השופטים: סולברג, מינץ ושטיין

בג"ץ פסק, פה אחד, כי לא מוטלת על המדינה חובה להעניק מעמד של קבע לפליטים מכוח אמנת הפליטים או מכל דין אחר. גם אם המדיניות הננקטת אינה זהה לחלוטין ל"קריאת הכיוון" שבאמנת הפליטים, הרי שלשר הפנים יש שיקול דעת רחב בעניין זה.

בחינת המדיניות הקיימת היא עניין שצריכות לתת עליו את הדעת הכנסת או הממשלה ולא בית המשפט.

27. בג"ץ 7092/09 התנועה ליהדות מתקדמת בישראל נ' [המשרד לשירותי דת](#) (אר"ש 12.12.2023) (מימון הליכי ברית מילה)

הרכב השופטים: ממלא מקום הנשיא פוגלמן והשופטים ברק-ארז וגרוסקופף

בג"ץ פסק, פה אחד, כי ככל שניתן מימון להליכים של ברית מילה למתגיירים במסגרת מערך הגיור הממלכתי, הרי שהמדינה מחויבת לממן גם הליכי ברית מילה במסגרת הליכי גיור רפורמיים וקונסרבטיביים המתקיימים בבתי הדין של העותרות – התנועה ליהדות מתקדמת בישראל התנועה המסורתית, ובלבד שהמתגיירים הם אזרחים או תושבי קבע בישראל. בג"ץ הבהיר כי המדינה אמנם אינה חייבת לממן הליך של ברית מילה לצורך השלמת הליך גיור אולם משעה שהיא בחרה לעשות כן, עליה לעשות זאת בהתאם לעקרונות של שוויון וחופש דת.

ח. שונות

28. בג"ץ 7768/23 [עמותת הרצליה למען תושביה נ' ממשלת ישראל](#) (אר"ש 6.11.2023) (עתירה להקמת ועדת חקירה ממלכתית)

הרכב השופטים: וילנר, גרוסקופף וכבוב

עתירה שבמרכזה בקשה להורות על ועדת חקירה ממלכתית כדי לבחון את הכשלים והמחדלים שאפשרו את מתקפת חמאס ב-7.10. עוד התבקשו סעדים נוספים בהם בקשה לצווים שעניינים התפטרות גורמים מדיניים וצבאיים שונים ובכלל זה ראש הממשלה, בקשה להורות למבקר המדינה לערוך דו"ח בהול וכן בקשה להורות ליועצת המשפטית לממשלה לעכב את ההליכים נגד ראש הממשלה נתניהו בכפוף לפרישתו. בג"ץ דחה את העתירה כולה על הסף. בין היתר, הבהיר בג"ץ כי החלטה על הקמת ועדת חקירה ממלכתית מסורה לממשלה. הגם שאין מניעה לביקורת שיפוטית על החלטה זו, לממשלה יש שיקול דעת רחב בעניין זה ומשכך התערבות בג"ץ תיתכן רק במקרים חריגים ונדירים.

29. בג"ץ 3401/24 [בתיה כהנא דרור נ' שר החינוך](#) (אר"ש 8.5.2024) (הענקת פרס ישראל לרב יצחק יוסף)

הרכב השופטים: עמית, כבוב ורוני

בג"ץ דחה, פה אחד, עתירות נגד החלטה להעניק את פרס ישראל בתחום הספרות התורנית לרב יצחק יוסף. עתירות אלה הוגשו נוכח התבטאויות מקוממות של הרב (איום בעזיבת הארץ אם יגויסו תלמידי השיבות, התבטאויות נגד בית המשפט העליון ואמירות מבזות, משפילות וגזעניות כלפי ציבורים שונים) וכן נוכח המלצות של נציב תלונות הציבור על השופטים והדיינים בעניינו (המלצה להעמדה לדין משמעת ובהמשך המלצה לוועדה לבחירת שופטים להדיחו). בג"ץ הבהיר כי למרות שיש לראות בחומרה רבה את התבטאויותיו של הרב, בהתאם להלכה הפסוקה, ככלל, התבטאויות חוץ-מקצועיות של הזוכה אינן רלוונטיות לצורך הענקת פרס ישראל. בהתאם לגישה זו, יש להפריד בין הישגים מקצועיים ותרומה ייחודית בתחום מסוים לבין התבטאויות פרטיות שאינן נוגעות ישירות לפועלם המקצועי של המועמדים. מכאן כי התערבות בהחלטות הנוגעות למתן פרס ישראל תיתכן רק במקרים קיצוניים וחריגים, ומקרה זה אינו נכנס לגדר אותם מקרי קצה המצדיקים התערבות.

30. בג"ץ 2368/18 עמותת ש.ע.ל - שלום עכשיו לישראל מפעלים חינוכיים נ' מפקדת כוחות צה"ל בגדה המערבית (אר"ש 9.5.24) (בג"ץ מורה לפתוח בחקירה פלילית בגין בניה בלתי חוקית ביישוב עלי)

הרכב השופטים: ברק-ארז, וילנר ורוגן

עתירה שעניינה בנייה בלתי חוקית ביישוב עלי, שביהודה ושומרון. העותרים דרשו, בין היתר, כי תיפתח חקירה פלילית בעניין. המדינה, שלא חלקה על העובדה כי מדובר בבנייה לא חוקית, טענה כי יש להמתין להקמתה של יחידת אכיפה ייעודית שתחקור חשדות להפרות של דיני התכנון והבנייה בשטחי האזור. ב-2023, עשור לאחר ההחלטה על הקמתה של יחידה זו, עדכנה המדינה כי בשלב זה הוחלט שלא להקים את היחידה. בנסיבות אלה פסק בג"ץ, ברוב דעות (השופטות ברק-ארז ורוגן), כי המחדל של הגורמים המוסמכים מלקבל החלטה בחלוף פרק זה רב כל כך מצדיקה להורות למשיבים לפתוח בחקירה פלילית. בהתאם לגישת הרוב, סעד זה נדרש הן מטעמים פורמליים, שכן לא ניתנה תשובה עניינית לצו על תנאי חרף אורכות חוזרות ונשנות, והן מטעמים מהותיים, נוכח הדחייה הבלתי מוסברת ובלתי מנומקת של בירור החשדות לביצוע עבירות תכנון ובנייה.